

дає на їх підставі висновки. Експерт не може бути призначений по питаннях права [6].

Таким чином дослідження законодавства зарубіжних країн свідчить що у даних країнах існує формальний процесуальний порядок залучення експертів, а в Україні спостерігається більш неформальний бік відносин органів досудового розслідування та експерта, який зводиться до того, що експерт надає органам досудового розслідування консультації щодо виявлення, опису, вилучення доказів на місці події, консультує щодо питань, які повинні поставити експерту тощо. Проведений аналіз досвіду зарубіжних країн щодо взаємодії органів досудового розслідування з експертами підтверджує також необхідність постійного моніторингу, дискусійності та обміну досвідом вітчизняних та зарубіжних видатних вчених-науковців та практиків.

Список використаних джерел

1. Стойко Н. Г. Уголовный процесс Англии и Уэльса, Бельгии и Дании: сравнительно-правовой аспект / Н. Г. Стойко, А. С. Шагинян. – Красноярск: Красноярский гос. ун-т, 2007. – 82 с.

2. Strafprozessordnung. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de.htm>.

3. Кримінально-процесуальний кодекс Франції. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154?etatTexte=VIGUEUR&etatTexte=VIGUEUR_DIFF.

4. Кримінально-процесуальний кодекс Литовської Республіки. URL: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=319053.

5. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Білорусь. URL: <http://mvd.gov.by/main.aspx?guid=133823>.

6. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Молдова. URL: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30397729.

Заставний Тарас Юрійович

аспірант кафедри кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ

СЛІДЧИЙ ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Особливості структурної організації системи досудового слідства у країнах Європейського Союзу обумовлюється передусім територіальним устроєм країни (унітарний чи федеративний), моделлю системи органів кримінальної юстиції (централізована, децентралізована) і типом правової системи (англосаксонська, романо-германська), а характер кримінальних процесуальних зв'язків

визначається національною правовою традицією (з урахуванням звичаєвого права) та кримінальним процесуальним законодавством.

У системі кримінального процесуального судочинства Німеччини не існує спеціальних слідчих органів, а тим більше органів щодо розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів вчинених працівниками органів державної влади, а діяльністю слідчих поліції на стадії попереднього розслідування керує прокуратура. Особи, що проводять розслідування за дорученням прокуратури, як правило, являються поліцейськими чиновниками [1, с. 127-128]. Більше того, варто наголосити, що у цій країні досудове розслідування провадиться у формі дізнання. При цьому органом дізнання виступає прокуратура. Дізнання в поліції Німеччини покладається на «допоміжних службовців прокуратури», які належать до певного розряду службовців. Також варто зауважити, що поліцейська система Німеччини поділяється на загальну поліцію, яка займається розслідуванням дрібних (малозначних) злочинів, та кримінальну, яка займається розслідуванням тяжких злочинів. Саме на прокурорському дізнанні побудована досудова стадія кримінального процесу Німеччини. Така побудова попереднього розслідування властива виключно ФРН і не одержала свого розповсюдження серед країн Західної Європи. Процесуальної постаті слідчого в Німеччині не існує, як і не існує стадії досудового розслідування. Після довгих спроб її створити, побудоване на началах змагальності, німецькі процесуалісти прийшли до переконань про необхідність зовсім скасувати як особливу стадію кримінального судочинства і обмежитися прокурорським дізнанням. При цьому в якості прикладу використовувалося англійське право [2].

Тобто безпосередньо до органів досудового розслідування Німеччини належать прокуратура, поліція та слідчий суддя. Останній при цьому бере участь у провадженні дізнання, якщо прокурор вважає за необхідне здійснення слідчих дій і подає клопотання дільничному судді за територіальністю. Основним завданням слідчого судді є реалізація судових доказів шляхом проведення за клопотанням сторін, у першу чергу прокурора і поліції, судових процесуальних дій, вирішення питання про арешт [3].

У французькій кримінальній процесуальній доктрині цілі процесу детально не описують, обмежуючись лише загальними характеристиками публічно-позовного провадження спрямованого на: 1) встановлення злочинів, викриття та засудження осіб, винних у їх вчиненні; 2) відшкодування завданої потерпілому шкоди; 3) захист суспільства та приватних осіб від злочинів; 4) соціальний захист обвинувачених (як спільна мета суду, прокуратури й адвокатури) [4].

Французьке досудове слідство носить виключно письмовий характер, тобто при його провадженні складається велика кількість процесуальних документів із дотриманням чітко встановлених формальних правил. При цьому, щоб звільнити слідчих суддів від зайвої паперової тяганини, за кожним з них закріплені секретар, який завжди перебуває у розпорядженні слідчого судді і протоколює його слідчі дії. Секретар також займається підшивкою та інвентаризацією документів кримінальної справи в міру їх надходження чи складання.

У Великобританії центральних правоохоронних формувань не існує взагалі – на вищому рівні державного управління діють тільки координаційні структури [5, с. 152]. У цій країні система правоохоронних органів у цілому належить до децентралізованих, тобто центральні, регіональні й місцеві правоохоронні органи є автономними у межах визначеної юрисдикції. Розслідуванням в Англії займаються: королівська служба переслідування; коронери; поліція; податкова служба; інспекція охорони здоров'я і санітарної безпеки; департамент соціального забезпечення; митна служба; інспекція з питань заробітної плати тощо [4, с. 59–60].

Виявлення, припинення та розкриття злочинів покладається на спеціальних посадових осіб поліції – констеблів. Провадження у справі, а вірніше сказати за злочином (оскільки у Великобританії зшите і пронумероване кримінальне провадження не формується), починається з поліцейського розслідування, коли поліція одержала інформацію про вчинення злочину. Поліція в ході розслідування має право опитувати осіб (при цьому вони не можуть бути приведені до присяги і попереджені про відповідальність за фальшиві свідчення), проводити різні експертні дослідження, прослуховування розмов. Співробітники поліції також мають право застосовувати заходи процесуального примушення, а саме: арешт, обшук, примусове приведення в поліцейську дільницю. Арештувати особу чи провести обшук у приватному володінні дозволяється за постановою суду. Виняток складають «поліцейські арешти» (аналог тимчасового затримання підозрюваного), коли особа, запідозрювана у тяжкому злочині, може утримуватися до 36 годин під вартою і без рішення суду. В Англії відсутня чітко виражена в інших країнах прокурорська функція обвинувачення і нагляду. Крім того, законодавством прямо не регламентується діяльність поліції по збору матеріалів про злочин. У своїй діяльності вона керується відомчими актами міністерства внутрішніх справ, які зазнають постійних змін.

Однак, спеціальним органом, який здійснює досудове розслідування (кримінальне переслідування), є відокремлена і не залежна від поліції організація – Королівська служба переслідування

(Королівська служба звинувачення). Дана Служба формується з вищої ланки, яка очолюється директором державного обвинувачення, та 13 регіональних ланок (регіональних центрів), які очолюють головні королівські обвинувачі.

Королівська служба переслідування надає поліції рекомендації з розслідування злочинів і готує матеріали кримінальної справи для направлення їх до суду. У кожній справі, що надійшла з поліції, компетентна посадова особа Королівської служби переслідування повинна з'ясувати, чи зібрані достатні дані для здійснення кримінального переслідування в суді конкретної особи, і чи буде відповідати суспільним інтересам таке переслідування. Також здійснення кримінального переслідування у Великобританії знаходиться у сфері компетенції Управління по боротьбі з організованою злочинністю [16].

Одним із позитивних кроків на шляху удосконалення діяльності слідчих ДБР є запровадження електронного кримінального провадження з ефективним механізмом електронних кримінальних процесуальних процедур: електронне кримінальне провадження на базі «Автоматизованого робочого місця слідчого» й доповнення Єдиного реєстру досудових розслідувань модулем створення електронних процесуальних документів за допомогою підсистеми уніфікованих шаблонів; електронний цифровий підпис та прямий обмін інформацією між розрізненими електронними системами органів кримінальної юстиції; направлення процесуальних документів для прийняття рішення прокурором, судом по закритому електронному зв'язку з електронним цифровим підписом (Німеччина); впровадження превентивного електронного процесуального контролю, що допускає лише вчинення дій чи прийняття рішень, передбачених кримінальним процесуальним законом (Швеція); обміну електронними доказами та електронними процесуальними документами за допомогою Реєстру (Фінляндія); запровадження та використання сучасних методик кримінального аналізу й інших технологічних інструментів правоохоронної діяльності, керованої аналітикою (країни Європейського Союзу).

Список використаних джерел

1. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 352 с.
2. Чернобаев С. І. Повноваження слідчого під час досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2020. 242 с.
3. Каткова А. Г. Правові та організаційні аспекти управління

слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 260 с.

4. Столітній А. В. Електронне кримінальне провадження: передумови виникнення сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. К.: Видавничий дім «АртЕк», 2016. 724 с.

5. Литвинчук О. І. Процесуальний статус слідчого в кримінальному процесі України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2007. 234 с.

Коваль Ольга Іванівна,

аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Україна активно здійснює співпрацю з міжнародними організаціями та є стороною багатьох міжнародних договорів, основне завдання яких полягає у підтриманні миру, безпеки та правопорядку, зміцненні верховенства права, забезпеченні основоположних прав людини та розвитку міждержавних відносин у різних сферах життя, в тому числі у галузі кримінального процесу.

Питанню вивчення міжнародного співробітництва у кримінальному процесі присвятили свої праці М. Чельцов-Бebutov, С. Юшков, С. Чернявський, Ю. Черноус, О. Татаров, А. Антонюк, А. Підгородинська, С. Сорока, Г. Римарчук та інші, досліджуючи які можна відзначити, що із стародавніх часів діяльність держав була спрямована не тільки на підтримання влади, правопорядку, цілісності державних кордонів, але й на розвиток мирної та взаємовигідної співпраці з іноземними державами.

Враховуючи значні напрацювання в напрямку дослідження міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, необхідно приділити увагу розвитку міжнародного договору як основи його здійснення.

Одним із головних чинників, який завжди впливав на процес становлення відносин з іноземними державами була торгівельна діяльність, під час якої йде безпосередній обмін накопиченим досвідом та інформацією, що допомагало внаслідок правовідносини.

Першоджерелом її здійснення, зокрема і на території Київської Русі, виступав звичай. Розвиваючись та удосконалюючись, він все точніше врегульовував різні сфери правовідносин, у зв'язку з чим почав набувати усталеної форми та визнання державою, що сприяло його фіксації у нормах права.

Не тільки правовий звичай виступав джерелом права у Київській Русі. Важливе місце серед них належить міжнародним